

На сьогодні уряд не передбачає загрози національній безпеці з боку інших держав (як сусідніх, так і КНР); проводить миролюбну зовнішню політику, не втручаючись у конфлікти. Успішно вдається дотримуватися балансу сил, що став запорукою безпеки.

Основним вектором зовнішньополітичної стратегії наразі визначено АСЕАН. Попри те, що з початку 2019 року Сінгапур більше не головує в організації, вагомість країни в АСЕАН продовжує зростати. Адже в сучасному світі кількісні показники розмірів території чи демографічні чинники більше не відіграють основної ролі. Саме завдяки високому рівню розвитку економіки і вдало обраній зовнішньо-політичній стратегії Сінгапур зможе просувати власні проєкти в сусідніх країнах, приховуючи за ними збільшення свого політичного впливу, та паралельно гарантувати власну національну безпеку.

Ефективні дії уряду в боротьбі з пандемією COVID-19 вкотре засвідчили дієвість прийнятої стратегії безпеки, адже допомогли зупинити розповсюдження хвороби та в короткий строк відновити нормальний стан функціонування економіки країни.

Список використаної літератури

1. Лі Куан Ю. Сінгапурська історія: із третього світу в перший / Лі Куан Ю. – Київ : Наш формат, 2012. – 544 с.

Б. Черкас, канд. політ. наук, асист.,
Р. Тезбір, студ. 2 курсу магістратури
Киевский национальный университета имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ СТРАТЕГИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ СИНГАПУР

Рассмотрена эволюция стратегии национальной безопасности Республики Сингапур в соответствии с конкретными угрозами на разных этапах развития страны. На основе анализа Стратегии национальной безопасности, принятой в 2004 году, автор исследует конкретные меры, принятые правительством страны для преодоления вызовов безопасности и способы налаживания межведомственной координации органов государственной власти, бизнес-структур и гражданского общества. В связи с инновационностью и открытостью экономики Республики Сингапур, значительное внимание уделено стратегии борьбы с киберугрозами, а также сотрудничеству с другими странами для совместного преодоления вызовов безопасности.

Ключевые слова: Республика Сингапур, национальная безопасность, транснациональный терроризм, межведомственная координация, кибербезопасность, социальная гармония.

B. Cherkas, PhD in Politics, Assist,
R. Tezbir, Masters Student, 2d year
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EVOLUTION OF SINGAPORE'S NATIONAL SECURITY STRATEGY

The article describes the evolution of Singapore's National Security Strategy according to specific threats at different stages of the country's development. Based on the analysis of the National Security Strategy, adopted in 2004, the author examines the specific measures taken by the Government to overcome the security challenges and ways to establish the inter-agency coordination of authorities, businesses and civil society. Given the innovation and openness of the economy of the Republic of Singapore, particular attention is paid to the Cybersecurity Strategy, as well as to the cooperation with other countries working together to overcome security challenge.

Keywords: Republic of Singapore, national security, transnational terrorism, inter-agency coordination, cybersecurity, social harmony.

УДК 323 (477+510)

І. Зіневич, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ: ПЕРЕДУМОВИ, ВНУТРІШНІ І ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Розглянуто передумови становлення українсько-китайських міждержавних відносин, проаналізовано розвиток співробітництва між Україною та КНР за каденції шести президентів України, умовно виокремлено вісім етапів еволюції зносин. Проведено дослідження внутрішньо- та зовнішньополітичних чинників, які визначали курс зовнішньої політики України щодо Китаю від початку перших політичних контактів між державами, визначено головні документи, що регулюють політичні відносини між Україною та КНР.

Ключові слова: Україна, Китай, українсько-китайські відносини, зовнішня політика, внутрішні і зовнішні чинники, політичні відносини, договірно-правова база.

Постановка проблеми. З моменту встановлення українсько-китайських дипломатичних відносин пройшло майже 30 років, проте шлях, який пройшла Китайська Народна Республіка за цей відносно короткий в історичній ретроспективі час, не має аналогів у світі. Темпи розвитку Китаю перевершили рекорди "азійських

2. Field Listing – Military expenditures [Electronic resource] // The World Factbook. – Mode of access : <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/military-expenditures/>

3. Barron L. What We Can Learn From Singapore, Taiwan and Hong Kong About Handling Coronavirus [Electronic resource] / Laignee Barron // Time. – 2020. – Mode of access : <https://time.com/5802293/coronavirus-covid19-singapore-hong-kong-taiwan/>.

4. Jayakumar S. JI arrests: 15 years later [Electronic resource] / Shashi Jayakumar // The Straits Times. – 2016. – Mode of access : <https://www.straitstimes.com/opinion/ji-arrests-15-years-later>.

5. National Security Coordination Secretariat [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.nscs.gov.sg/index.html#abt>.

6. Russell J. Google report: Southeast Asia's digital economy to triple to \$240 billion by 2025 [Electronic resource] / Jon Russell // TechCrunch. – 2018. – Mode of access : <https://techcrunch.com/2018/11/18/google-report-southeast-asias-digital-economy-to-triple-to-240-billion-by-2025/>.

7. Singapore: National Security Strategy 2004 [Electronic resource]. – Mode of access s: <https://www.files.ethz.ch/isn/156810/Singapore-2004.pdf>.

8. Singapore's Cybersecurity Strategy [Electronic resource] // Security Agency of Singapore. – 2018. – Mode of access : <https://www.csa.gov.sg/news/publications/singapore-cybersecurity-strategy/-/media/0ecd8f671af2447890ec046409a62bc7.ashx>.

9. Tang See Kit. ASEAN economic ministers ink first e-commerce agreement [Electronic resource] / Tang See Kit // Channel NewsAsia. – 2018. – Mode of access : <https://www.channelnewsasia.com/news/business/asean-economic-ministers-ink-first-e-commerce-agreement-10920610>.

Надійшла до редколегії 03.12.19

тигрів", які свого часу здивували світову спільноту. На очах цілого світу в дуже короткий час ця держава зазнала найбільших трансформацій у світі, а її статус на міжнародній політичній арені змінився кардинально: від "країни, що розвивається" до "другої економіки у світі", яка вже наближається до першості.

За таких умов українсько-китайські міждержавні зносини потребують ретельного вивчення та додаткової уваги, важливо виокремлювати основні тенденції розвитку співпраці, аналізувати зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на відносини між країнами, вчасно виявляти недоліки, пропонувати шляхи вдосконалення партнерства та шукати оптимальні моделі взаємовигідного співробітництва для України та Китаю.

Метою статті є дослідження внутрішньо- та зовнішньополітичних чинників, що впливали на розвиток відносин між Україною та КНР від початку формування перших політичних контактів між державами. Також автор ставить за мету розглянути передумови становлення та особливості побудови українсько-китайських міждержавних відносин за каденції шести президентів України, виявити особливості взаємозалежності зовнішньополітичного курсу кожного з Президентів з інтенсивністю співпраці з Піднебесною та запропонувати шляхи для побудови взаємовигідного співробітництва з КНР у майбутні роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на надвисоку увагу до Китайської Народної Республіки дослідників по всьому світу, напрям українсько-китайських відносин зазвичай залишається поза увагою зарубіжних науковців. Вагома частина опублікованих досліджень – це здобуток саме українських учених, серед них А. З. Гончарук, В. О. Кіктенко, С. В. Корсунський, В. І. Гамянін, Є. В. Гобова, О. В. Дроботюк, Д. П. Єфремов, О. А. Коваль, С. А. Кошовий, О. А. Борділовська, С. А. Бут, О. О. Стрижак, О. М. Олійник, С. П. Герасимчук, Ю. В. Пойта. Також значну роль у дослідженні Китаю та українсько-китайських відносин відіграє Українська асоціація китаєзнавців, яка об'єднує понад 200 фахівців-синуологів. Завдяки активній роботі асоціації, починаючи з 1999 року видається періодичний журнал "Україна–Китай", а в 2015 році було засновано журнал "Китаєзнавчі дослідження", метою якого є висвітлення результатів наукових пошуків дослідників у галузі вивчення Китаю.

У Китаї єдиною профільною науковою установою за напрямом дослідження українсько-китайських відносин є науково-дослідницький відділ України при Інституті Росії, Східної Європи та Центральної Азії Китайської академії суспільних наук, створений у травні 1992 року. Важливо відзначити таких китайських науковців, як Чжан Хун (张弘), Гу Чжихун (顾志红), Чжао Хуейжун (赵会荣), Лю Фенхуа (柳丰华), Лі Юнхуей (李勇慧), Ян Цзінь (杨进), Хань Кеді (韩克敌), Лі Сюеґан (李学刚), Чжан Цзянь (张健), Сюй Тао (许涛), Жень Вейдун (任卫东). Також у Китаї з метою дослідження України створено сім центрів на базі вищих навчальних закладів: Центр вивчення України при Пекінському університеті іноземних мов, Центр дослідження України при Уханському університеті, при Шанхайському університеті іноземних мов, при Далянському університеті іноземних мов, при Харбінському університеті комерції, при Чжецзянському педагогічному університеті та при Шеньсійському професійно-технічному коледжі (м. Сіань).

У працях зарубіжних науковців, таких як Річард К. Турчані (Richard Q. Turcsányi), І. Ава-Пойнтон (I. Ava-Pointon) Камілла Брюґє (Camille Brugier), Ніку Попеску (Nicu Popescu), українсько-китайські відносини переважно згадуються у контексті дослідження трикутника "США–Китай–Росія", протистояння США та Китаю або відносин між Європейським Союзом, США, Росією, Китаєм та Україною в геополітичному контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. "Двосторонні відносини між Україною та КНР мають характер стратегічного партнерства, відбивають багаторічні традиції дружби і співробітництва між двома країнами.

Китай незмінно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України. Україна неухильно залишається відданою політиці "одного Китаю" [1]. Саме таку позицію задекларовано на сайті Посольства України в КНР. У 2020 році Україна та Китайська Народна Республіка відзначили 28 річницю встановлення дипломатичних відносин, проте, "стратегічне партнерство" та "багаторічні традиції дружби та співробітництва" сягають не трьох десятиріч, а більш давніх історично-політичних подій.

Витоки перших контактів та відносин між українськими та китайськими народами сягають часів існування Київської Русі та Китаю епохи п'яти династій (Ляо, Сун, Ся, Цзінь та Юань). "Віднайдені дотепер скупі письмові свідчення і відкриті археологами матеріальні рештки епохи Київської Русі домонгольського періоду підтверджують зародження контактів України–Русі з піднебесною імперією" [2].

Більш інституційний рівень відносин починається на початку ХХ ст., з заснування у 1918 р. першого китайського представництва в Україні як продовження "Союзу китайських громадян у Росії" (далі – СКГ) у Києві, який став столицею незалежної Української Народної Республіки. Загалом діяльність СКГ в Україні (Українській Державі, Українській Народній Республіці та Українській РСР) тривала з 1918-го до початку 1925-го року включно [3]. Однією з найголовніших причин для відкриття представництва була потреба захисту інтересів китайських громадян, які під час Першої Світової війни потрапили на українську землю передусім як робітники, що брали участь в будівництві оборонних споруд і шляхів сполучення в Російській імперії. Головним завданням представництва була організація евакуації китайських громадян у Китай та полегшення умов їх перебування на території України. Фактично, СКГ у Києві виконувало функції консульського представництва в Україні, що безпосередньо контактувало із зовнішньополітичним відомством України і дбало про права й інтереси китайських громадян, формуючи таким чином основу українсько-китайських консульських відносин.

Наступним етапом розвитку українсько-китайських відносин доцільно відзначити період 1949–1991 рр., з моменту утворення Китайської Народної Республіки та до набуття незалежності державою Україна. Проте в цей період співробітництво здебільшого обмежувалось контактами у сфері науки, техніки, освіти та культури, обміном досвідом, інформацією та профільними спеціалістами. Що стосується політичної сфери, то тут, як влучно зауважив Г. Удовенко, вся тогочасна українська дипломатія була "зажата в лещатах радянської системи" [3]. Проте саме цей період можна вважати зародженням гуманітарного співробітництва між Китаєм та Україною, найбільш активний діалог можна було спостерігати у 1949–1965 рр.. Протягом цих років на китайську мову було перекладено твори Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, О. Гончара. Вищі навчальні заклади та наукові установи встановлювали між собою прями зв'язки, активізувалось проведення спільних наукових досліджень і конференцій.

Початком нового етапу розвитку українсько-китайських міждержавних відносин можна вважати 27 грудня 1991 року, саме в цей день Китайська Народна Республіка, однією з перших країн, офіційно визнала нову українську державу, а вже 4 січня 1992 року було підписано два перших офіційних документи між Україною і Китаєм "Комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР" і "Меморандум взаєморозуміння до Комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР", у яких зафіксо-

вано наміри двох країн розбудувати повномасштабне співробітництво [4].

Від самого початку співробітництво між Україною та Китаєм відзначалось активними політичними діями та динамічним діалогом на найвищому рівні керівництва двох держав. Посольство КНР у Києві було відкрито з весни 1992 року, а посольство України в Пекіні почало свою роботу в березні 1993 року. Ще до початку діяльності дипломатичної місії України в Китаї, у жовтні 1992 р. перший президент України Л. Кравчук здійснив перший візит до КНР, де зустрівся з Генеральним секретарем ЦК КПК Цзян Цземінем. Свій візит у відповідь Голова КНР здійснив у вересні 1994 р., де в Києві його зустрів вже другий президент України Л. Кучма. Під час цього візиту 6 вересня 1994 р. було підписано "Спільну (Київську) Декларацію між Україною та КНР" [5]. Загалом, характеризуючи період українсько-китайського співробітництва за часів президенства Л. Кучми (1994–2005), слід зазначити, що воно стрімко розвивалося, і пов'язано це було з високим рівнем політичного діалогу, створенням необхідної правової бази та практичним здійсненням досягнутих домовленостей у всіх сферах співпраці: торговельно-економічній, військово-технічній, науково-освітній, культурній тощо. [3]. За цей період було підписано більшу частину з основних документів, що заклали підґрунтя для розвитку та регуляції політичних відносин між Україною та КНР: "Спільна (Пекінська) Декларація про розвиток і поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною та КНР" (04.12.1995), "Спільна (Київська) Декларація про зміцнення дружби і всебічного співробітництва в XXI столітті" (21.07.2001), "Спільна (Пекінська) декларація між Україною та КНР" (18.11.2002).

Початок каденції третього президента України В. Ющенка у 2005 році ознаменував собою перехід до нового етапу українсько-китайських відносин, який тривав до 2010 року – наступних президентських виборів. Фактично, починаючи з 2005 р. політична співпраця завмерла на два роки, що було зумовлено низкою причин. Це:

1. *Події помаранчевої революції.* Для Китаю одним із найважливіших факторів успіху, процвітання та втілення реформ у країні є стабільність. Ще архітектор "китайського економічного дива" Ден Сяопін у своїх промовах наголошував: "втілення реформ базується на політичній стабільності... Наша реформа не може відійти від соціалістичного шляху і не може бути без керівництва Комуністичної партії... керівництво Комуністичної партії не може бути втрачено. Будь-яка втрата – це стан безладу або нестабільності" [6]. Будь-яка революція в Китаї сприймається негативно, пояснення цьому – вона унеможлиблює будь-яку послідовність, руйнує планомірний шлях до мети, повертає процес до "нульової" точки.

2. *Проголошений Україною євроатлантичний курс і переорієнтація на Захід.* Ураховуючи дружні стосунки між Пекіном і Кремлем, така зміна вектору змусила Китай поставити політичний діалог на паузу. Проте в тому ж 2005 році Піднебесна підтримала Україну на шляху до ринкових перетворень, а Україна, у свою чергу, визнала китайську економіку ринковою, що було ознаменовано підписанням 16 грудня 2005 р. у Гонконзі протоколу між Україною та КНР про доступ на ринки товарів і послуг у межах вступу України до СОТ. Такі дії підтверджують прерогативу економічних відносин над політичними для вищого керівництва Піднебесної.

3. *Розпуск Верховної Ради у 2007 році.* З початком 2007 року політична крига почала вщухати, 27–31 березня відбувся візит Голови Верховної Ради України О. Мороза до Китаю, але вже за кілька днів, 2 квітня

2007 року указом №264/2007 Президента України Верховна Рада достроково припинила повноваження [7]. Для китайської сторони, яка одним з головних пріоритетів ставить стабільність, це стало зайвим свідченням підвищеної політичної турбулентності, яка унеможливує побудову сталих політичних відносин з Україною.

4. *Відмова В. Ющенка відвідати відкриття Олімпійських ігор у Пекіні в 2008 році.* Рішення про проведення Олімпійських ігор у Китаї було неоднозначно сприйнято міжнародною спільнотою. Починаючи з моменту подання замовлення офіційним Пекіном велика кількість захисників прав і свобод людини, західні урядовці, представники ЗМІ були обурені щодо можливого позитивного рішення Міжнародного олімпійського комітету (МОК). Цю Олімпіаду порівнювали з Мюнхеном 1936 р., вказували на неприпустимість легітимізації таким чином наявного режиму в Китаї. Лунали заклики на кшталт: "Проведення Ігор на тлі задушення політичного інакомислення багатьом здається запереченням олімпійських цінностей. Очевидно, є вагомні причини проводити Ігри в Китаї, але МОК повинен мати залізни гарантії щодо забезпечення прав людини" [8]. Треба зауважити, що, на відміну від В. Ющенка, та незважаючи на офіційну позицію "засудження притиснення китайських дисидентів", Президент США Дж. Буш відвідав Олімпіаду, цей приклад добре ілюструє, як демократичні свободи поступаються економічним вигодам.

Новий етап і відлига в українсько-китайських політичних відносинах розпочалися з 2010 року, а саме з візиту Президента України В. Януковича до КНР і Гонконгу, який відбувся з ініціативи китайської сторони 2–5 вересня 2010 року. Проголошений проросійський курс новообраного президента швидко переорієнтував погляд на Україну з Піднебесної: "цей візит за визнанням власне китайської сторони є історичним, і ми вважаємо його надзвичайно успішним – таким, що повертає українсько-китайські відносини на рівень реального стратегічного партнерства". Саме таку характеристику візиту було дано під час брифінгу Директора Департаменту інформаційної політики МЗС України О. А. Волошина за результатами поїздки [9]. Китайська сторона високо оцінила те, що новообраний Президент України прибув до Китаю у перший рік своєї каденції, до того ж це був перший візит за 7 років. До найголовніших результатів поїздки слід віднести підписання "Спільної заяви України та КНР щодо всебічного підвищення українсько-китайських відносин дружби та співробітництва"; домовленість, що "сторони докладуть спільних зусиль до наповнення двосторонніх відносин стратегічним змістом, а також започаткування і розвитку відносин стратегічного партнерства" [10]; ухвалення рішення про створення Комісії зі співробітництва між Китайською Народною Республікою та Україною зі співголовами на рівні віце-прем'єр-міністрів двох країн, а також в її межах – підкомісії із питань співробітництва у сфері економіки та торгівлі.

Фактично період з 2010-го до 2014-го року включно можна назвати кульмінацією розвитку двосторонніх відносин. Через рік відбувся візит Голови КНР Ху Цзіньтао до України, у ході якого 20 червня 2011 року сторони підписали "Спільну декларацію про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР" і низку економічних угод на загальну суму 3,5 млрд дол. США [11]. Незважаючи на активізацію політичного діалогу, підвищення ефективності та практичних здобутків майже не відбулось, значна кількість угод залишалась невиконаними, на стадії декларування намірів.

Наступний і останній візит В. Януковича в Китай відбувся в умовах глибокої внутрішньополітичної кризи, яку спровокувала відмова В. Януковича від підписання

угоди про Асоціацію з ЄС через вплив з боку РФ. Натомість 5 грудня 2013 року у Пекіні було підписано один із найважливіших політичних документів, про який сторони вели перемовини майже 15 років – Договір про дружбу і співробітництво між Україною і КНР, а також Спільну декларацію України і КНР про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства та Програми розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014–2018 рр. "Важливе значення цих документів полягає у підписанні вперше в історії двосторонніх відносин юридично зобов'язуючого документа – Договору, який визначає ключові принципи і закріплює засади подальшого розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства" [12].

По суті, саме від цього часу почалась багатообіцяюча нова сторінка українсько-китайських відносин, відзначених рівнем "стратегічного партнерства". Проте таке підкорення нової висоти у двосторонніх взаєминах не стало поштовхом до нових звершень, а навпаки, на наступні п'ять років – 2014–2019 рр. – Україна поставила китайський вектор на паузу, подекуди порушуючи "режим тиші" розрізненими дипломатичними реверансами. За цей час не відбулось жодного офіційного візиту на рівні голів держав, причому ініціативу не проявлялась жодна зі сторін.

Ситуація в Україні у 2014 році Китаю нагадувала події десятирічної давнини, знов протести на майдані, революція, зміна президента, тому в Піднебесній зайняли вичікувальну позицію, щоб зрозуміти суть подій, викликаних Революцією Гідності та її наслідки.

Незважаючи на неоднозначне трактування офіційної позиції КНР після того, як РФ офіційно ратифікувала використання власних військ проти України, а також на поширення інформації щодо досить обережної реакції Пекіна та утримання від голосування в Раді Безпеки ООН під час ухвали резолюції щодо вирішення кризи в Україні 15 березня 2014 року, уже наступного дня, 16 березня 2014 р., представник МЗС КНР Цінгь Ган уточнив цю позицію та надав офіційне роз'яснення [13]. Така обережна позиція пояснюється тим, що китайські інтереси у Східній Європі залишаються замалими для того, щоб Пекін зайняв відкриту та голосну позицію, принаймні наразі, і допоки агресивні дії Росії не досягнуть Центральної Азії, де Китай зосередив справжні стратегічні інтереси. Незважаючи на це, Китай одним із перших у березні 2014 року запропонував мирне врегулювання "кримського питання", формат, який згодом було визнано єдиним можливим варіантом вирішення конфлікту. Але Китай так і не було включено до жодного з форматів переговорів. Питання територіальної цілісності є дуже чутливим для Китаю (Тайвань, Тибетський та Сінцзян-Уйгурський автономний район), можливість побудови політичних відносин з іншими державами прямо залежить від першого "тестового питання" – підтримання територіальної цілісності, тільки за позитивної відповіді можливий діалог і розвиток відносин, саме тому включення Китаю на тому етапі до нової версії "нормандського формату" для вирішення питань російської збройної агресії проти України було б вкрай доречним.

Пауза в політичних відносинах між Китаєм та Україною завершилась у квітні 2017 року заявою посла КНР в Україні пана Ду Вея на прес-конференції: "Холодна зима скінчилась. Почалася дружба весна!". Проте за каденції П. Порошенка державних візитів обох лідерів так і не відбулось. Голови держав зустрілися 1 квітня 2016 року під час Вашингтонського саміту з питань ядерної безпеки та 17 січня 2017 року у м. Давос під час Всесвітнього економічного форуму, але фактично ці зустрічі мали виключно протокольний характер. На рівні

урядів і міністерств співробітництво було більш активним, у грудні 2017 року відбулось третє засідання Комісії зі співробітництва між урядами України та КНР, яке відкладалось, починаючи з 2015 року, під час якої було узгоджено виділення китайською стороною 7 млрд дол. США інвестицій, проте станом на 01 січня 2020 року за весь час співробітництва в економіку України залучено загалом усього 40 млн дол. США китайських інвестицій.

Новий етап співробітництва розпочався з черговою зміною найвищого керівництва в Україні. Відправною точкою нового періоду можна вважати 11 травня 2019 року, коли ще до інавгурації відбулась зустріч В. Зеленського з послом Китаю в Україні Ду Веєм. Активізація китайського вектора вже помітна на всіх рівнях співпраці, хоча наразі важко спрогнозувати, як далі будуть розвиватися відносини і чим завершиться цей етап співробітництва. "Україна буде продовжувати шлях до європейської та євроатлантичної інтеграції, це пріоритет зовнішньої політики України", – про це В. Зеленський заявив під час першого закордонного відрядження до Брюсселя на спільній прес-конференції з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом [14]. Однак це не зважає будувати взаємовигідне співробітництво з Китаєм, під час якого Україна може стати майданчиком для просування в Європу китайських товарів. Саме тому інвестування з боку Китаю в українську інфраструктуру вкрай доцільне. Завдяки проекту "економічного поясу Шовкового Шляху, який суходолом може поєднати Китай та Євросоюз через Україну, для України відкриваються можливості практичної взаємодії та побудови ефективних, взаємовигідних відносин з Китаєм.

За перший рік президентства В. Зеленського серед важливих подій, направлених на зближення України та Китаю, доцільно відзначити:

- за результатами 2019 року Китай став головним та найбільшим торговельним партнером для України. Товарообіг між нашими державами сягнув рекордних 12,8 млрд дол. США [15];

- відбулось налагодження продуктивного діалогу на рівні міністерств та урядів країн: за неможливості організації повноцінних офіційних візитів на регулярній основі відбуваються телефонні розмови та відео-конференції очільників міністерств; ведеться активна комунікація з послом КНР в Україні Фан Сяньжунем; на кінець 2020 року готується проведення Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР;

- в Україні почав повноцінно функціонувати Український банк реконструкції і розвитку – перша установа з цілком китайським капіталом;

- налагоджено ефективну взаємодію з Китаєм в умовах боротьби з пандемією COVID-19, у т. ч. надання гуманітарної допомоги;

- на період з 1 серпня 2020 р. до 31 січня 2021 року включно впроваджено тимчасовий безвізовий режим для громадян КНР, які в'їжджають в Україну з туристичною метою.

Одним із найболючіших питань на тлі українсько-китайської співпраці на сьогодні залишається "Мотор Січ". Цей проект, по суті, став полем битви між двома геополітичними гігантами – США та Китаєм, хоча, як запевняє Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, ця проблема жодного разу не піднімалась на рівні урядових комунікацій між Україною та Китаєм. Проте беззаперечним залишається той факт, що такий яскравий приклад незахищеності іноземних інвестицій не може сприяти підвищенню рівня інвестиційної привабливості України.

Висновки. З аналізу українсько-китайських міждержавних зносин у перші три десятиріччя видно, що сто-

рони завжди були зацікавлені в налагодженні сталих взаємовигідних відносин. Однак зажата між протистоянням Росії та країнами Заходу з самого початку проголошення незалежності, Україна фактично не дотримувалась послідовного зовнішньополітичного курсу побудови відносин з Китаєм, українсько-китайське співробітництво будувалось за принципом "розуміння важливості", але відсутності стратегії, тактики та послідовності". Умовно автор виокремлює вісім етапів розвитку українсько-китайських відносин, час існування яких здебільшого збігався зі строком каденції шести президентів України. Початок кожного нового етапу – це послідовне чергування зближення та відхилення за принципом роботи маятника, що було зумовлене фактором зовнішнього впливу з боку США та Росії. З-поміж інших чинників, що позначились на ефективності побудови партнерства між КНР та Україною слід відзначити: непослідовність дій вищого керівництва, невиконання досягнутих домовленостей і зобов'язань, корупційна складова на рівні виконавчої влади та інші.

Наразі важко однозначно визначити, як далі будуть розвиватися стратегічні відносини між Україною та КНР, та ще й з урахуванням усіх геополітичних важелів, яких не було до цього часу. Політика Китаю насамперед є економіко-орієнтованою, там де є економічна вигода, саме там вибудовується політичний діалог. Очевидно, починати треба саме з цієї площини: з реальних дій, виконання зобов'язань і послідовності.

Список використаної літератури

1. Політичні відносини між Україною та Китаєм [Електронний ресурс] // Посольство України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом). – Режим доступу : <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/185-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem>
2. Литвин В. Україна і Китай в історичних зв'язках [Електронний ресурс] / В. Литвин // Голос України. – 20.03.2004. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/235832>
3. Україна–Китай – 25 років співробітництва: результати та перспективи. "Один пояс, один шлях": монографія / кер. авт. кол. і наук. ред. О. М. Олійник. – Київ : ДУ "Інститут всевітньої історії НАН України", 2018. – 392 с.
4. Кошовий С. А. Україна і КНР: на шляху до нової якості двосторонніх відносин / С. А. Кошовий [Електронний ресурс] // Україна-Китай. – 2017. – № 1(7). – 20.03.2004. – Режим доступу : <https://sinologist.com.ua/koshovij-s-a-ukrayina-i-krn-na-shlyahu-do-noj>

І. Зиневич, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

УКРАИНСКО-КИТАЙСКИЕ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ: ПЕРЕДПОСЫЛКИ, ВЛИЯНИЕ ВНУТРЕННИХ И ВНЕШНИХ ФАКТОРОВ

Рассмотрены предпосылки для установления украинско-китайских межгосударственных отношений, проанализировано развитие сотрудничества между Украиной и КНР во время каденции шести президентов Украины, условно выделено восемь этапов эволюции отношений. Проведено исследование внутри- и внешнеполитических факторов, которые определяли курс внешней политики Украины в отношении Китая от начала первых политических контактов между государствами, определены главные документы, регулирующие политические отношения между Украиной и КНР.

Ключевые слова: Украина, Китай, украинско-китайские отношения, внешняя политика, внутренние и внешние факторы, политические отношения, договорно-правовая база.

I. Zinevych, PhD stud.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CHINESE-UKRAINIAN INTERSTATE RELATIONS: PRECONDITIONS, INFLUENCE OF INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS

The article considers the preconditions for the formation of Chinese-Ukrainian interstate relations, analyzes the development of cooperation between Ukraine and China during the term of six presidents of Ukraine, and conditionally identifies eight stages in the evolution of relations. A study of domestic and foreign policy factors that determined the course of Ukraine's foreign policy towards China since the beginning of the first political contacts between the states was conducted. The main documents governing political relations between Ukraine and China were identified.

Keywords: Ukraine, China, Ukrainian-Chinese relations, foreign policy, internal and external factors, political relations, legal framework.

5. Договорно-правовая база між Україною та Китаєм [Електронний ресурс] // Посольство України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом). – Режим доступу : <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/184-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem>

6. Wang Qinshuang On Deng Xiaoping's Important Thoughts in the Reform of Political System (王钦双: 邓小平政治体制改革若干重要思想述论) [Electronic source] // Deng Xiaoping's Memory Site – 20.04.2015. – Access mode : <http://cpc.people.com.cn/n/2015/0420/c69113-26874385.html>

7. Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України [Електронний ресурс] // Указ Президента України №264/2007. – 2.04.2007. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/2642007-5707>

8. Sunder Katwala. Should Beijing get the games? The Observer debate [Electronic resource] / Sunder Katwala // The Guardian – 01.07.2001. – Access mode : <https://www.theguardian.com/world/2001/jul/01/china.sunderkatwala>

9. Щодо результатів візиту Президента України Віктора Януковича до Китайської Народної Республіки та Спеціального адміністративного району Сянган (Гонконг) [Електронний ресурс] / Міністерство закордонних справ України. – 21.09.2010. – Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/news/866-shhodo-rezulytiv-vizitu-prezidenta-ukrajini-viktora-janukovicha-do-kitajskoj-narodnoj-respubliki-ta-specialnogo-administrativnogo-rajonu-syangan-gonkong>

10. Спільна заява України та КНР щодо всебічного підвищення українсько-китайських відносин дружби та співробітництва 2010/09/06 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.chinaembassy.org/rus/zwgx/t737970.htm>. Україна – Китай. Дискусійна записка.–К.: Відродження, 2016. – 60 с.

11. Образцова А. Украина – Китай: перезагрузка [Электронный ресурс] / А. Образцова // МИНПРОМ инфомационное агентство. – 11.09.2010. – Режим доступа : <http://minprom.ua/digest/51013.html>

12. Аудит зовнішньої політики: Україна – Китай. Дискусійна записка [Електронний ресурс] / А. З. Гончарук, С. В. Гобова, В. О. Кіктенко, О. А. Коваль, С. А. Кошовий // Інститут світової політики. – 2016. – Режим доступу : <https://glavcom.ua/pub/pdf/49/4935/auditukrchi.pdf>

13. Китай призывает все заинтересованные стороны прилагать усилия к политическому урегулированию кризиса в Украине [Электронный ресурс] / МИД КНР // Синьхуа. – 17.03.2014. – Режим доступа : <http://russian.people.com.cn/31521/8568055.html>

14. Спільна прес-конференція Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга і Президента України Володимира Зеленського [Електронний ресурс] / Організація Північноатлантичного договору – 04.06.2019. – Режим доступу : https://www.nato.int/cps/uk/~nato/hq/opinions_166602.htm

15. Україна і Китай будуть посилювати торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс] / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4e7caba9-4c0d-4172-aa31-972be1b3102d&title=UkrainaiKитайBudutPosiluvatiTorgovoeekonomichneSpirvobitniststvo>

Надійшла до редколегії 24.11.19